

9.16. Beyoğlu Perşembepazarı Kentsel Sit Alanının Yenileme Alanı İlan Edilmesi

Beyoğlu Perşembepazarı tarihi, doğal ve kültürel özellikleri ile bir dünya mirası olan İstanbul'un tarihi geçmişi, kent içindeki konumu, dokusu ve barındırdığı çok önemli ve değerli kültürel, arkeolojik ve tarihi miras niteliği taşıyan yapıları, Boğaz'a ve Haliç'e inen yamaçları ile İstanbul silüetini belirleyen topografik ve kentsel yapısı ve doğal değerleri açısından son derece önemli bir kent parçasıdır. Karaköy ve Galata bölgesi ile birlikte yüzyıllardır İstanbul liman ticaret hayatının çekirdeği olan Beyoğlu Perşembepazarı alanı İstanbul için çok önemli bir değer olan Beyoğlu Kentsel Sit Alanının içinde çok önemli bir bölge olup tarihi Beyoğlu ve Galata bölgesinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Bu özellikleri ile Beyoğlu Perşembepazarı bölgesi İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun 05.02.1992 gün ve 3418 sayılı kararı ile kentsel sit alanı ilan edilmiştir.

Ancak bütün bu koşullara karşın söz konusu alan Beyoğlu kentsel bütünü içinde değerlendirilmemiş, İstanbul II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 07.01.2009 gün, 2302 sayılı kararı ile uygun bulunan planlar İstanbul Belediye Meclisinin 15.05.2009 günlü ve 286 sayılı kararı ile oyçokluğu ile kabul edilerek 22.06.2009 günü askıya çıkarılmış ve Galata bölgesi gibi Beyoğlu'nun kalbini oluşturan bir bölge daha plan sınırı dışında bırakılarak tanımsız hale getirilmiştir. Bu nedenle "1/5000 Ölçekli Beyoğlu Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Nâzım İmar Planı" öncelikle planlama alanı sınırlarının tespiti açısından tarafımızca yargıya taşınmak durumunda kalmıştır (Bkz. 9.9).

Bu gelişmeler yaşanırken ilgisi nasıl kurulduğu anlaşılabilir bir biçimde İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Perşembepazarı, 2010/1167 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Yenileme Alanı ilan edilmiş, bu karar 29.12.2010 gün ve 27800 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bir sit alanının bütünü için koruma planı olmadan ya da varsa bu plan hiç göz önüne alınmadan herhangi bir kesim için hazırlanacak kentsel yenileme projesinin sit alanlarında geri dönülmez tahribatlara neden olacağı açıktır. Bu yaklaşımın "koruma" kavramı ve anlayışı ile hiçbir ilişkisi yoktur. Bugün sadece Beyoğlu ya da Perşembepazarı'nda değil, başta tarihi yarımada olmak üzere İstanbul'un çeşitli bölgelerinde sit alanları içindeki birçok alan 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun'a dayanarak "yenileme alanı" ilan edilmekte ve bu alanlara ilişkin sadece yıkım ve kültür varlıklarının, tarihi kent dokularının ortadan

kaldırılmasını öngören yenileme projeleri hazırlanmakta ve devletin tarih, kültür ve tabiat varlıkları ve değerlerinin korunmasını sağlama ve bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirler alması konusundaki anayasal görevi göz ardı edilmektedir.

Bütün bu nedenler ile bu kez odamızca anılan Bakanlar Kurulu kararının iptali istemiyle doğrudan yüksek yargıya başvurulması kararı alınmıştır. 5366 sayılı kanunun Anayasa'nın 2, 5, 35, 46, 63 ve 127'inci maddelerine aykırılığı hakkındaki itirazımız ve 29.12.2010 gün ve 27800 Sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanarak ilan edilen, 2010/1167 sayılı Bakanlar Kurulu kararının öncelikle yürütmesinin durdurulması ve iptali istemi ile yüksek yargıya başvurulmuştur (Bkz. 9.16.1. Ek 1).

Sonuçları açısından son derece önem taşıyan halen devam etmekte olan yargı süreci hakkındaki gelişmelere hukuk çalışmaları bölümünden ulaşılabilmektedir.

9.16.1. Ek 1: Dava Dilekçesi

Danıştay 6. Dairesi Sayın Başkanlığına

DAVACI: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi

VEKİLİ: Av. Ş. Can Atalay

Kemankeş Caddesi No:31 Karaköy İstanbul

DAVALI: 1. TC Başbakanlık Ankara

2. TC İçişleri Bakanlığı Ankara

3. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı

KONU: İstanbul İli Beyoğlu İlçesi sınırları içerisinde yer alan Perşembe Pazarı'nın yenileme alanı olarak kabul edilmesine ilişkin 29.12.2010 gün ve 27800 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanarak ilan edilen, 2010/1167 sayılı Bakanlar Kurulu kararının öncelikle YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASI ve İPTALİ istemi ile anılan idari işlemin dayanağı olan 5366 sayılı kanunun Anayasa'nın 2, 5, 35, 46, 63 ve 127'ince maddelerine AYKIRILĞI İTİRAZIDIR.

AÇIKLAMALAR

I. Yargılama Konusu İdari İşlemin Niteliği

Yargılama konusu Bakanlar Kurulu Kararı ile İstanbul İli Beyoğlu İlçesi sınırları içerisinde bulunan Perşembe Pazarı bölgesinin 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca yenileme alanı ilan edilmesine karar verilmiştir.

Anılan Bakanlar Kurulu kararı aşağıda açıklayacağımız nedenlerle hukuka aykırıdır, iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

II. 5366 sayılı Kanun Kapsamında Yargılama Konusu İdari İşlem

Aşağıda açıklayacağımız üzere yargılama konusu Bakanlar Kurulu Kararının dayanağı olan 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun'un açıkça Anayasa'ya aykırı olduğu kanısındayız. Ancak dilekçemizin 2'inci ve 3'üncü bölümlerinde yargılama konusu Bakanlar Kurulu Kararının 5366 sayılı Kanunun bizzat kendisine aykırı niteliğini de açıklamaya çalışacağız. Şöyle ki;

Yargılama konusu idari işlemin hukuka aykırı niteliğini açıklayabilmek için 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun'un "Amaç ve Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde,

"Bu kanunun amacı, büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri il, ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelerce ve bu belediyelerin yetki alanı dışında il özel idarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır.

Bu Kanun, yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda oluşturulacak olan yenileme alanlarının tespitine, teknik altyapı ve yapısal standartlarının belirlenmesine, projelerinin oluşturulmasına, uygulama, örgütlenme, yönetim, denetim, katılım ve kullanımına ilişkin usul ve esasları kapsar" kuralı yer almıştır.

Anılan yasanın “Alanların Belirlenmesi” başlıklı 2. maddesinde ise özetle yenileme alanlarının büyükşehir belediye meclisince onaylanarak Bakanlar Kuruluna sunulacağı, kabul edilen alanların etap etap projelendirilebileceği, belirlenen alan sınırları içindeki tüm taşınmazların, yenileme projesi hükümlerine tâbi olacağı, buna göre kamulaştırma ve uygulama yapılacağı, hususları düzenlenmiştir.

5366 sayılı yasa uyarınca hazırlanan, 17.11.2005 günlü, 2005/9668 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanan ve 14.12.2005 günlü, 26023 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe konulan 5366 sayılı kanunun uygulama yönetmeliğinin Tanımlar başlıklı 4. maddesinin (f) bendinde “*Yenileme alanı, sit ve koruma alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının içinde, sınırları yetkili idarenin teklifi üzerine Bakanlar Kurulu'nca kabul edilerek belirlenen alanları*” ifade eder şeklinde tanımlanmıştır.

Yukarıda yer verilen düzenlemeler uyarınca bir alanın 5366 sayılı kanun uyarınca yenileme alanı olarak belirlenebilmesi için öncelikle bu bölgenin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca sit alanı olarak tescil ve ilan edilmiş olan bölge ve bu bölgelere ait koruma alanları içinde yer alması ve yine aynı bölgenin yıpranmış ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş olması gerekmektedir.

5366 sayılı Kanununun 3. maddesinin son fıkrası, “*yenileme projeleri, uygulama alanı içerisinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının rölöve, restitüsyon, restorasyon projeleri ile onarılacak veya yeniden inşa edilecek yapıların imar mevzuatında öngörülen projelerinden oluşur*” denmektedir. Bu düzenlemeden de görüleceği üzere, kanunun özü parsel ölçeğinde yenileme projelerini tarif etmektedir. *Ancak yenileme alanı ilan edilen alan oldukça geniş bir alan olup, bu Kanun kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir.*

Kanunda öngörülen ‘yıpranmışlık’ ve ‘özelliğini kaybetmişlik’ bir yerleşmenin en küçük mülkiyet ve imar birimi olan parsel ölçeğinde aranmaktadır. Bu durumda ilan edilen yenileme alanı içindeki parsellerin bu yönde çalışmaların yapılmış olmalı ve ilgili idarenin alanın yenileme alanı olmasını gerektirecek hukuksal ve bilimsel gerekçelerini bu çalışmalarla açıklığa kavuşturmuş olması beklenmelidir. Ayrıca ilan edilen yenileme alanı, içerdiği çok değişik mekânsal, kültürel ve fiziksel özelliklerle bu yönde bir etüdün yapılmasını haklı kılmaktadır. İlgili idarenin bu konuyla ilgili bir etüt yapmaması dava konusu Bakanlar Kurulu kararının bilimsel alt yapıdan yoksun olduğunu göstermektedir.

III. yargılama konusu idari işlem dünya mirası niteliğindeki Beyoğlu bölgesinin “parçacıl” düzenlenmesi niteliğindedir. Yargılama konusu alan ile ilgili “koruma” ve yenileme esasları öngörülmeden işlem tesis edilmesi hukuka aykırıdır.

Bilindiği gibi 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun’un 1’inci maddesine göre anılan yasa uyarınca uygulama yapılacak yerler “*kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanları...*” olarak tanımlanmıştır.

Yukarıda andığımız gibi 5366 sayılı kanunun 1’inci maddesi uyarınca ve Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun Uygulama Yönetmeliğinin 4’üncü maddesinin f bendine göre “yenileme alanı”, sit ve koruma alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının içinde, sınırları yetkili idarenin teklifi üzerine Bakanlar Kurulu’nca kabul edilerek belirlenen alanları ifade etmektedir.

Diğer bir söyleyişle, anılan kanunun ve ilgili mevzuatın konusu olabilecek alanlar ya “*sit alanı*” ya da “*bu bölgelere ait koruma alanı*” niteliğinde olmalıdır.

2863 sayılı kanun uyarınca bir alanın sit alanı ilan edilmesinden sonra her ölçekteki plan uygulamasının duracağı ve “Koruma Amaçlı Nâzım İmar Planı” hazırlanması gerektiği açıkça belirtilmiştir.

Yargılama konusu alan sadece İstanbul değil dünya açısından da çok önemli bir yerde, dünya mirası niteliğinde olan Beyoğlu Bölgesi’nde bulunmaktadır.

En yalın ifadesi ile Koruma Amaçlı İmar Planı Bulunmayan ve dünya mirası niteliğindeki bir bölge de 5366 sayılı kanun uyarınca avan proje hazırlanması ve tüm imar uygulamalarının yargılama konusu idari işlem sonucunda hazırlanacak avan projeye dayalı olarak yapılacağı öngörülmesi açıkça hukuka aykırıdır.

Diğer bir söyleyişle etkileşim alanları, yoğunluk ve kentsel donatı ile ilgili kararlar hiç söz konusu edilmeksizin, kentsel silüetin nasıl etkileneceği göz ardı edilerek belirlenmesi hukuka aykırıdır

Konu ile ilgili olarak Ankara Tarihi Kent Merkezi Kentsel Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Nâzım İmar Planı'nın iptali ile ilgili olarak açılan davada Ankara 10. İdare Mahkemesi'nin 12.09.2008 gün ve 2007/1494 esas sayılı yürütmenin durdurulması kararının gerekçesinde yer verilen şu değerlendirmeler dikkat çekicidir:

“... dava konusu alanda konuya ilişkin mevzuat hükümlerinin öngördüğü detaylı plan çalışmalarının yapılmadığı, dava konusu planların koruma amaçlı imar planı olmaktan ziyade yenileme amaçlı bir yaklaşım olduğu ve bu planlama yaklaşımında yapılacak müdahalenin türünün (dönüştürülecek alanlar, ıslah edilecek alanlar, yeniden canlandırılacak alanlar, soylulaştırılacak alanların) ölçek ve boyutunun belirlenmediği, planın uygulama aşamasında yüklenicilerin kamu kesimi-özel sektör rollerinin tanımlanmadığının görüldüğü, Plan raporunda belirlenmiş olan stratejilerin uygulama boyutunun belirlenmediği, mevzuatımızda koruma amaçlı planlar için 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar planlarının hazırlanması hükmü getirilmiş olduğu, kentsel doku içerisinde bazı binaların yıkılacağı, bazılarının korunacağı, kimlikle ilgili yapılması gereken çalışmalar düşünüldüğünde bu ölçeklerin uygun olmadığı bu çalışmaların kentsel tasarım ölçeğinde yapılmasının gerekliliğinin açık olduğu, Planlama kararlarının uygulamaya geçirilmesinin ancak kentsel tasarım ölçeği (1/500, 1/200 ölçekleri) ile mümkün olacağı, dava konusu plan raporunda bu yönde çalışmaların yapılmasının gerekliliği belirtilmekle birlikte detaylı kentsel tasarım projelerinin üretilmediğinin sit alanlarında yayalaştırma amacı ile taşıt yollarının yer altına alınmasından anlaşıldığı, Kentsel tasarım ölçeğindeki çalışmalarda kamunun kullanımına yönelik açık alan önerilerinde yeni yaratılan mekanların kentsel dokuya estetik ve fonksiyonel açıdan uyması, yerel çevre ile uyum içerisinde sokak ve mekanların sağlanması, kamusal alanların iyileştirilmesi için tutarlı ve uyumlu tasarım stratejilerinin tanımlanması, çevresel tasarım standartlarının oluşturulması, toplumun tüm kesimlerinin erişilebilirliğinin sağlanması, toplu taşımla bağlantılarının kurulması ve mevcut bağlantılarının iyileştirilmesinin hedeflenmesi gerektiği, yeni mekanların bir bütünlük içinde tasarlanmasının yanı sıra yeni gelişmelerin mevcut kentsel doku ile birleştiği alanların da hassasiyetle ele alınması gerektiği, dava konusu planlarda ise bu detaydaki çalışmaların yapılmadığı ayrıca, kentsel tasarımın uygulama boyutunda yapılacak çalışmaların etap ve öncelikleri ile müdahale türlerinin belirlenmediği, uygulama araçları ve uygulamadaki aktörler ile fizibilite etütlerinin yapılmamış olup finans modellerinin de belirlenmediği, dolayısıyla uygulamanın nasıl yapılacağı konusunda belirsizliklerin mevcut olduğu, dava konusu alanda tescil edilmemiş bazı binalara yıkım kararı verilmesinin mevcut kentsel dokunun bütünlüğünü bozacağı, yenilemeye

ilişkin kararların demokratik, kamuoyunda saydam olarak düzenlenen bir tartışma ortamında ve bu tartışma ortamında yenileme bölgesi içinde yapılması gerektiği, yeni yaklaşımlarda uzlaşmaya dayalı, geniş tabanlı katılımın sağlandığı ortamların yaratılmasının amaçlandığı, oysa dava konusu planın planlama sürecinde kamuoyu katılımının çok sınırlı düzeyde olduğunun anlaşıldığı, davalı idarece yörede yaşayanların çalışmaya ilişkin görüşlerini saptayan kapsamlı olmayan bir anket çalışması yapılmış olduğu ancak bu anketin söz konusu alanın geliştirilmesi için ve yörede yaşayanların düşünce ve beklentilerini belirlemede yetersiz kaldığı, dava konusu planda kentsel sit alanı içinde tescilli bina dışındaki binaların temizlenmesi mevcut dokunun karakteri ve bütünlüğünü bozacağı ...”

Yargılama konusu idari işlemde yukarıda anılan ölçütlerinin gözetilmesi, yeterli analiz sonucunda gerekli çözümler yapılması dünya mirası niteliğindeki Beyoğlu’nda bulunan Perşembe Pazarı alanının değerlerini, kültürel ve doğal mirasını, günümüzdeki durumunu, koşullarını doğru, sistematik, bilimsel ve ayrıntılı bir araştırma, inceleme, değerlendirme, saptama ve bunların korunmasının nasıl sürdürülebileceğini öngören bir çalışma yapılmaması bir yana bu yönde her hangi bir çalışma dahi yapılmamıştır.

“Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilerek Korunması ve Yaşatılması Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliğinin” 4’üncü maddesinin f bendi uyarınca yenileme alanı, sit ve koruma alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının içinde, sınırları yetkili idarenin teklifi üzerine Bakanlar Kurulu’na kabul edilen alanları göstermektedir.

Diğer bir söyleyişle bir alanın (yargılama konusu alanın) Bakanlar Kurulu tarafından yenileme alanı ilan edilebilmesi için, öncelikli olarak bu alanın 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uyarınca sit alanı ilan edilmiş olması gerekir.

Yargılama konusu idari işlem ile “yenileme alanı” olarak ilan edilen alan daha önce usulüne uygun olarak “sit alanı” olarak ilan edilmiş olan alandan daha büyük bir alanı kapsamaktadır.

Yukarıda andığımız hükümler uyarınca sit alanının koruma alanları oluşturulmalı ve bu kapsamda yenileme alanları sınır krokisinde, sit alanı ve koruma alanları gösterilerek, bizzat yenileme alanı ilan edilmesi yönünde işlem tesis eden Bakanlar Kurulu kararı tarafından ilgili saptamaların, belirlemelerin yapılması gerekirdi.

5366 sayılı kanun uyarınca işlem tesis edilebilecek alanlar sit alanları ise sit alanları dışında kalan alanların başkaca herhangi bir işlem olmaksızın “koruma alanı” olduğu sonucu çıkartılamayacağı açıktır.

Sit alanı, koruma alanı gibi hukuki statülerin Bakanlar Kurulu tarafından saptanmasının hukuksal bir dayanağı bulunmamaktadır.

IV. Yargılama konusu idari işlem İstanbul’un en önemli alanlarından bir parçayı tümü ile ayırmakta ve düzenlemenin salt bir “avan proje” ile yapılmasını öngörmektedir.

Bilindiği gibi avan projeler sağlam, güvenli, kullanışlı, çevresi ile uyumlu yapıların gerçekleştirilmesi amacıyla, *uygulama projelerinin hazırlanmasına geçilmeden önce hazırlık çalışmaları sırasında belirlenmiş ihtiyaç programının, işlev şemasının, arsa, alt yapı, iklim, kadastro, imar durumu doğal yapı, çevre düzeni, işveren/iş sahibi istekleri vb verilerin ve mimarın aldığı kararların kesinleştirildiği projelendirme aşamasıdır ve nasıl yapılacağı ilgili şartnamelerde açıkla tarif edilmiştir.* Avan proje çalışmaları, aynı zamanda mimar ile işveren/iş sahibi arasında tasarıma yönelik mutabakatların sağlandığı, onaylanması durumunda mimarın telif hakkını kazandığı iş aşmasıdır. 3386 ve 5226 sayılı Kanunlar ile değişik 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uyarınca belirlenen sit alanlarında, alanın etkileşim-geçiş sahasını da göz önünde bulundurarak, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimari, demografik, kültürel, sosyoekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak; hali hazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklılaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, alt yapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile planlama kararları, tutumları, plan notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan nâzım ve uygulama imar planlarının gerektirdiği ölçekteki planlar olan koruma imar plan kararlarına uygun olarak hazırlanmış ve ele aldığı alanda önerilecek her türlü projenin (5366 sayılı kanunu 3. maddesine göre de) hazırlanacak olması esasına uygun olarak arkeolojik, tarihi, doğal, mimari, demografik, kültürel, sosyoekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak alınmış olması gereken plan kararlarına uygun olarak

hazırlanması ve uygulama projelerine esas teşkil edecek her türlü çevresel, yapısal ve fiziksel ve sosyal kararı içermesi ve gerek mesleki gerekse idari olarak ilgili şartnamelerde tanımlanan ve öngörülen her türlü mesleki ve teknik koşulu yerine getirmesi gerekmektedir.

Yargılama konusu Bakanlar Kurulu kararı yukarıda açıklanan niteliklerin yerine getirilmediği bir hazırlık sürecinin sonucunda tesis edilmiş ve Beyoğlu Bölgesi'nin bir bütün olarak, etkileşim alanları ile birlikte planlanması gerekliliğini yok saymıştır.

Anılan hukuka aykırılığın ilgili Beyoğlu Koruma Amaçlı İmar Planlarında "5366 Sayılı Yasa Kapsamında Uygulama Yapılacak Alan" olarak düzenlenmesi dahi bu açık hukuka aykırılığı ortadan kaldırmayacaktır.

İstanbul 2. İdare Mahkemesi'nin 22.01.2009 gün, 2006/274 esas ve 2009/66 karar sayılı kararından ve anılan kararın onanmasına ilişkin Danıştay 6. Dairesi'nin 2009/7024 esas ve 2010/9267 karar sayılı kararı da bu durumu açıklıkla ortaya koymaktadır.

Danıştay 6. Dairesi'nin 2009/7024 esas ve 2010/9267 karar sayılı kararı "... *Kartal Kentsel Dönüşüm Proje alanının kurulması gerekli ulaşım, fiziksel, sosyal ve çevresel koşulları ile ilgili ilişkilerin kurulmadığı, Planlama alanı içinde bütüncül bir planlamadan bahsetmenin mümkün olmadığı*" gerekçesi ile anılan nitelikteki idari işlemin iptaline ilişkin kararın onanması niteliğindedir.

Bu nedenle 5366 sayılı yasa uyarınca verilmiş olan yargılama konusu Bakanlar Kurulu kararı planlama tekniğine, şehircilik ve mimarlık ilkelerine mevzuata aykırı niteliktedir.

Yargılama konusu karar sonucunda gerçekleştirilecek uygulamalar geri dönüşü mümkün olmayacak hatalara neden olacağı gibi, bu uygulama gereği yapılacak kamulaştırma ve uygulama işlemlerine dayanak oluşturacaktır.

V. Yargılama konusu idari işlem ilgili bölge ile ilgili olarak kapsamlı bir koruma yaklaşımı öngörmemektedir.

Dilekçemiz ekinde sunmuş bulunduğumuz UNESCO Dünya Mirası Merkezi'nin 2008 tarihli raporunda yargılama konusu idari işlemin konusu olan alanı da kapsayan bölge için kapsamlı bir koruma yaklaşımı geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Anılan raporun “Sonuçlar ve Öneriler” başlıklı bölümünde 3’üncü maddesinde (sayfa 43) aynen şöyle denmektedir:

“...Heyetimiz Dünya Mirası varlıklarını konu alan **entegre ve kapsamlı** bir Yönetim Planının, Uygulama Rehberini ve Viyana Muhtırası’na (2005) uygun biçimde uluslararası standartlara göre hazırlanarak 1 Şubat 2009 tarihine kadar Sekreterliğe sunulmasını önerir. Planda şunlara yer verilmelidir:

a) Birinci Derece koruma bölgelerinin, mevcut çekirdek alanlarının tümünü ve varsa teklif edilen yeni çekirdekleri (Kapalı Çarşı) içine alacak şekilde değiştirilmiş sınırları,

b) Sit alanının **görsel bütünlüğünü ve kentsel formunu koruyacak** bir tampon bölgenin ayrıntıları (heyetimiz tampon bölgenin Eyüp koruma bölgesini, **Galata-Beyoğlu tarihi çekirdeğini**, Boğaziçi’nin korunmuş olan Öngörünüm Alanının ve Marmara Denizi’ndeki Prens Adaları’nı kapsamasını önerir)”

Görüldüğü gibi UNESCO Dünya Mirası Merkezi’nin 2008 Raporunda yargılama konusu alan gibi alanlar ile ilgili yapılacak işlemlerin entegre ve kapsamlı olması gerektiğine işaret edilmiş ve yargılama konusu alan (... Tarihi Yarımada tarihi çekirdeği...) İstanbul’un dünya mirası kapsamında değerlendirilmesi ve korunması gerektiğine işaret edilmekle yetinilmemiş, anılan alanın etkileşim alanı için bir koruma “tampon bölgesi” öngörülmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yargılama konusu idari işlemin belirli bir kentsel bütünlük ile entegre ve kapsamlı olmadığı, parçacıl bir düzenlemenin tesis edilmiş olduğu açıktır.

Ötesi, yargılama konusu idari işlemlerle “Galata- Beyoğlu tarihi çekirdeği” olarak adlandırılan alanın “etkileşim bölgeleri” ile birlikte korunması bir yana tescilli binaların yıkımı, bina gruplarının arasındaki ilişkinin ortadan kaldırılması ve kentsel alanın dokusun tümünden değiştirecek bir düzenleme öngörülmektedir.

Dilekçemiz ekinde sunduğumuz, UNESCO Dünya Mirası Merkezi’nin Ağustos 2010 tarihli raporunda da “ ... Dünya Mirası Merkezi / ICOMOS ortak reaktif izleme heyetlerinin (2006, 2008, 2009) imar projeleri ile ilgili önerilerini **tekrarlamakta** ve 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” çerçevesinde teklif edilen kentsel dönüşüm projelerinde, bu projelere kültür varlıklarının niteliklerine uygun koruma planlarının dahil edilmesi yönünde yapılan

değişikliklerin oldukça ufak ölçekte kalmasından duyduğu endişeyi ifade etmektedir” denilmektedir.

Yargılama konusu idari işlem davalı idarenin gerçeğe aykırı beyanlarının aksine İstanbul’un Dünya Mirası listesinden çıkarılması sonucunu doğurabilecek niteliktedir.

VI. Yargılama konusu idari işlemin dayanağı olan 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıklarının Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması hakkında kanun Anayasaya aykırıdır.

Son olarak yargılama konusu Bakanlar Kurulu kararının yasal dayanağı olan 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun Anayasaya aykırı hükümler içerdiğini belirtmek isteriz. Şöyle ki;

- 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun ikinci maddesinin dördüncü paragrafının son cümlesi “Buna göre kamulaştırma ve uygulama yapılır” cümlesindeki kamulaştırmanın yapılabileceğini ve bu durumda kamulaştırma kararının bir proje ile alınmış olduğunu ortaya koymaktadır. Yargılama konusu idari işleme dayanılarak hazırlanacak projelere göre “uygulama” ve kamulaştırma yapılması açıkça Anayasanın 35’inci ve 46’ncı maddelerine aykırıdır.

- Yargılama konusu idari işlemin uygulanması ile alt/orta gelir grubundan insanlar söz konusu bölgenin dışına taşınmaya zorlanacaktır. Yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız gibi, kentte yaşayan insanların hakları da korunarak kentin korunması gerekmektedir. Diğer bir söyleyişle, yargılama konusu bölgede yaşamakta insanların bir idari işlem sonucunda –tümü ile– göç etmeye zorlanmasına dayanak olan 5366 sayılı yasanın anılan hükmü Anayasa’nın 5’inci maddesine açıkça aykırıdır.

- 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun sit alanlarında uygulanacak olmasına karşın, “koruma planları”na hiç değinmeyerek yalnızca “yenileme projeleri”nden söz etmektedir. 5366 sayılı yasa’nın 7’inci maddesinde yer alan “...diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz” hükmü yargılama konusu idari işlemin dayanağıdır ve açıkça Anayasa’nın 2 inci ve 63 üncü maddelerine aykırıdır.

• Bir sit alanının bütünü için koruma planı olmadan, ya da varsa bu plan hiç göz önüne alınmadan herhangi bir kesim için hazırlanacak kentsel yenileme projesinin sit alanlarında geri dönülmez tahribatlara neden olacağı açıktır. Bu yaklaşımın, “koruma “ kavramı ve anlayışı ile hiçbir ilişkisi yoktur. Bugün, sadece Beyoğlu ya da Perşembe Pazarı’nda değil, başta tarihi yarımada olmak üzere İstanbul’un çeşitli bölgelerinde sit alanları içindeki birçok alan 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun’a dayanarak “yenileme alanı” ilan edilmekte ve bu alanlara ilişkin sadece yıkımı ve kültür varlıklarının tarihi kent dokularının ortadan kaldırılmasını öngören yenileme projeleri hazırlanmakta ve devletin tarih, kültür ve tabiat varlıklarını ve değerlerinin korunması sağlama ve bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirler alması konusundaki anayasal görevi göz ardı edilmektedir. 5366 sayılı yasanın 1’inci maddesi Anayasa’nın 2’nci ve 63’üncü maddesine açıkça aykırıdır.

• Konusu sit alanları olmasına karşın, 5366 sayılı yasada koruma ile ilgili hiçbir hüküm yoktur. Önerilen yenileme projeleri doğa, tarih ve kültürü korumayı değil, bunları rant getirici araçlara dönüştürmeyi hedeflemektedir.

• 5366 sayılı yasanın 2’nci maddesi uyarınca Bakanlar Kurulu tarafından yenileme alanı ilan edilmesi ve 3’üncü maddesi uyarınca yalnızca doğrudan idare tarafından ya da özel hukuk kişileri tarafından hazırlanacak “avan projelere” dayalı olarak uygulama yapılmasının öngörülmesi imar uygulamaların “sınırsız” hale gelmesi anlamını taşımaktadır. Anılan hükümler yerel yönetimlerin fonksiyonlarının daraltılması, ortadan kaldırılması nedeni ile Anayasa’nın 127’nci maddesine, imar uygulamaları ile ilgili “sınırsız” bir yetki alanı tanımlanması nedeni ile gerek bölge halkının gerekse de kamu yararının korunabilmesi için gerekli hükümlere yer verilmediği açık olması nedeni ile Anayasa’nın 35’inci ve özellikle de 2’nci maddesine aykırı olduğu açıktır.

SONUÇ VE İSTEM

Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1. 5366 sayılı yasanın yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız ve gerekçelerini belirttiğimiz hükümlerinin iptali için Anayasa Mahkemesi’ne ANAYASAYA AYKIRILIK İTİRAZINDA BULUNULMASINA;

2. İstanbul İli Beyoğlu İlçesi sınırları içerisinde yer alanın (Perşembe Pazarı) yenileme alanı olarak kabul edilmesine ilişkin 29.12.2010 gün ve 27800 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanarak ilan edilen, 2010/1167 sayılı Bakanlar Kurulu kararının öncelikle YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASINA;

3. Yargılama konusu idari işlemin İPTALİNE;

4. Sayın Daire tarafından yürütmenin durdurulması kararı verilmesi durumunda gerektiğinde bilirkişi incelemesi yapılması ve tamamlayıcı açıklamalarımızla kanıtlarımız sunmamız için süre verilmesine

5. Yargılama giderleri ve avukatlık ücretinin karşı yan üzerinde bırakılmasına karar verilmesini talep ederiz.

Davacı

TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi

Vekili Av. Ş. Can Atalay